כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת אמור ■ נצח שבנצח ■ י' אייר ה'תשע"ה ■ 29.04.2015 ■ גליון מס' 323

תפוצה לכל קהילות ישראל

ספירת העומר במקום מטונף

מתשובותיו של הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

מושה, בן ישיבה מתמיד, החליט לנצל את אחד מלילות סוף 'בין הזמנים' של חודש ניסן ללימוד מסכת תמיד. בית הכנסת היה ריק מאדם ומושה הגה בתורה בניחותא. לאחר שעת לימוד נכנס מיודעינו לשירותים, אך המנעול החלוד סירב להיפתח והדלת ננעלה. כל נסיונות פתיחת הדלת עלו בתוהו ומושה הבין שהוא יוותר כאן נעול עד שבאי תפילת הנץ החמה יגיעו לביהכנ"ס. לפתע נזכר שלא התפלל עדיין ערבית וגם לא ספר ספירת העומר. האם הוא יכול לספור ספירת העומר כאן, במקום המוגדר להלכה כמקום שלא ניתן לברך בו ברכה?

לא נעסוק כעת בשאלה האם בית הכסא בימינו נחשב למקום מטונף, או לבה"כ דפרסאי, ואכמ"ל. ונעסוק במקום המוגדר לכו"ע כמקום מטונף, האסור בד"ת וברכות.

בשונה מדברי תורה והזכרת השם, שאסור לאומרם במקום מטונף, הרי שספירת העומר אינה אלא אמירה, שיש בה מעשה מצוה. הביאור הלכה בהלכות שופר כותב כך: "וקשה לי לפי מה שהכריע המג"א שלא להחמיר בהפסיק מחמת אונס, אלא א"כ בשהאונס הוא בגוף הדבר, כגון שלא היה האדם ראוי מחמת גוף נקי או שלא היה המקום ראוי שלא היה נקי, א"כ לכאורה לא שייך זה רק בתפילה או בברכת המזון ובהלל ומגילה, שאסור להזכיר שם ולומר דברי תורה במקום מטונף, משא"כ בתקיעות שאינה רק מעשה מצוה, והיכן מצינו שאסור לקיים מצוה כשגופו אינו נקי או במקום שאין נקי? האם אסור ללבוש טלית של ד' כנפות כשגופו או המקום אינו נקי? לא מצינו כן בשום מקום! וצ"ע". ואמנם ה"ביאור הלכה" כותב שהמטה אפרים כתב, שראה שאם התחיל לתקוע ומים שותתין על ברכיו, פוסק עד שיכלו המים וחוזר לתקוע מראש להלן על הסדר, ואם תקע בשעה שהמים היו שותתין, יצא, אך שיחזור ויתקע בשופר ללא ברכה. וכותב הביאה"ל שהמט"א דימה זאת לדיני קריאת שמע, והוא מסביר ש"אפשר שהטעם הוא דכיון דקי"ל דצריך כונה לצאת ידי המצוה שציונו הש"י, זה גופא ג"כ חשיב כדברי תורה [ודומיא דפסק הרמ"א סימן פ"ד דאסור לענות אמן בבית המרחץ], ולא גרע מהרהור בד"ת".

והנה אם האיסור הוא רק משום כוונת המצוה, נמצא לכאורה שאדם שכיון לשם המצוה לפני כניסתו למקום המטונף, יכול לקיים את מעשה המצוה במקום המטונף, וא"כ כשאדם יודע שעליו להיכנס למקום בו אסור לברך, עליו לכוין בלבבו לשם מצוה לפני כניסתו למקום זה, וכשיכנס יוכל לספור ספירת העומר.

זאת ועוד שמצינו בשו"ע בהלכות ספירת העומר, שאם שאלו חברו איזה יום היום בספירת העומר והשיב לו ש"היום כך וכך יום, שהם כך וכך שבועות לעומר", שאינו יכול לחזור ולמנות בברכה. וכתב המשנ"ב שהלכה זו היא להסוברים שמצוות אינן צריכות כוונה, אך אנו פוסקים שמצוות צריכות כוונה, ולכן כיון שהאדם לא התכוין לצאת בדבריו י"ח המצוה, יכול לספור שוב בברכה. ואולם כ' בשעה"צ ובביאה"ל שהרדב"ז והא"ר כתבו שמצוות אינם צריכות כוונה במצוות מדרבנן, וספירת העומר דרבנן היא לרוב הפוסקים, ולכן יצא י"ח גם ללא כוונה, ולכן אינו יכול לספור בברכה. וראו במשנ"ב סי' ס' סק"י שכ"כ המג"א בשם הרדב"ז, שאין הכוונה מעכבת בדיעבד במצוות מדרבנן, אך מכמה מקומות בשו"ע משמע שהוא חולק ע"ז, וכן מבאור הגר"א בסימן תפ"ט משמע ג"כ שאין לחלק בין מצוה דאורייתא למצוה דרבנן. ולפי"ז לדעת הרדב"ז וסיעתו אכן א"צ כוונה, ויוכל לספור

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

אלה מועדי הי
פרשת המועדים פותחת ב"אלה הם מועדי", לכאורה היתה התורה צריכה מיד לפרט לנו מה הם המועדים...
המשך בעמי 2

שויית קיץ
מדוע בכלל יש עניין בהקפדה אם אכן החמץ נמכר לגוי? איך אפשר מצד אחד להורות על מכירת חמץ, ומאידך גיסא להורות לא לאכול את החמץ שנמכר כדין?...
המשך בעמי 3

סיפור לשבת
כך קם "בנק שטראוס"
אמרו עליו על ר' שמואל שטראוס זצ"ל שיהודי שמח וטוב לב היה, כי שמחה גדולה ונהרה אמיתית לא ראו על פניו מעולם...
המשך בעמי 4

שביבים
- "פה לא תהיה סתימת פיות"
- נשיקה מהרב ליכטנשטיין
- דעת האדמו"ר בעל 'אמרי אמת' על הקמת מדינת ישראל

המשך בעמי 5

במקום מטונף, מבלי שיכוין במפורש לשם מצוה.

וביותר שהמשנ״ב (סי׳ ס׳ סק״י) כתב כך: ״כתב החיי אדם (כלל ס״ח) דמה דמצרכינן ליה לחזור ולעשות המצוה, היינו במקום שיש לתלות שעשייה הראשונה לא היתה לשם מצוה כגון בתקיעה שהיתה להתלמד או בק״ש שהיתה דרך לימודו וכדומה. אבל אם קורא ק״ש כדרך שאנו קורין בסדר תפילה, וכן שאכל מצה או תקע ונטל לולב, אע״פ שלא כיון לצאת יצא שהרי משום זה עושה כדי לצאת אע״פ שאינו מכוין עכ״ל ור״ל היכא שמוכח לפי הענין שעשייתו הוא כדי לצאת אע״פ שלא כיון בפירוש יצא״, עכ״ל המשנ״ב. ולזה י״ל שיספור בלא כוונה מיוחדת, ומחד ייצא י״ח ספירה משום שהענין מוכיח את כוונתו למעשה המצוה, ומאידך כוונה כללית זו, ללא שכיון במפורש, מותרת לכאו׳ במקומות המטונפים, שהרי לא כיוון בפועל.

ואמנם בשו״ת מעט מים (סימן צה) דן בשאלתנו, האם מותר לספור ספיה״ע במקום מטונף, וכתב בתוכ״ד שכאשר אדם מקיים מצוה כמו ספירת העומר, בודאי עולה במוחו ולבבו שכעת מקיים מצות ה׳, מצות חכמים לספור בכל ערב וכו׳, ״ואין לך הרהור ד״ת גדול מזה שמהרהר בחוקי האלוקים ותורותיו״. והיינו שלא ׳חלות הכוונה׳ היא זו הנחשבת כהרהור ד״ת, אלא שלא יימלט שאדם שלא עושה מצוה כמתעסק בעלמא, אלא משים את ליבו שכעת עושה מצוה, מהרהר הוא בכך שמקיים כעת מצוה כרצון התורה, וזהו גופא נחשב כהרהור בד״ת האסור במקום מטונף. וא״כ גם כשאדם לא מייחד את מחשבתו לכוונת המצוה, אלא רק עושה בסתמא, הרי מהרהר הוא בכך שמקיים מצוה, וזה גופא אסור.

עוד כתב המשנ״ב בטעם ד׳ המט״א, ואלו דבריו: ״וגם י״ל בפשיטות דבשעה שמקיים מצוה בפועל הוא עבודה ואין לעשות עבודת ד׳ דרך בזיון דהוא בכלל ביזה מצוה. וגדולה מזו אמרו בר״ה דף ל״ג דאסור לצחצח שופר של ר״ה במי רגלים מפני הכבוד, והוא רק הכשר מצוה, וכ״ש המצוה עצמה״, עכ״ל. ולכאו׳ נראה שמשום ביזוי המצוה לא נאסור על האדם להפסיד יום אחד מספירת העומר, ועי״כ יפסיד את כל רציפות מ״ט ימי הספירה לדעת הבה״ג. (וסברה דומה לזו הובאה בנודדע ביהודה מהדו״ק או״ח סי׳ כז גבי אונן, שמתיר לו לספור כדי שלא יפסיד שאר הימים, אע״פ שאסור לאונן לקיים מצוות עשה).

ושו״ר שהגר״ח פלאג׳י בשו״ת לב חיים ח״ב (סי׳ קעג) נשאל האם מותר לעשות צדקה ומצוות אחרות במקום מטונף, והשיב שבדבר זה נסתפק בס׳ טוב עין, ובעקרי הד״ט כ׳ להתיר. ובסו״ד ציין לכמה ספרים בזה, ורמז לד׳ הרמ״א ביו״ד סי׳ יט שמותר לשחוט במקום מטונף ויברך בחוץ וכו׳. וכ׳ שלענין ספירת העומר יספור בלא ברכה כדי שלא יאבד את המצוה לגמרי בשאר לילות כשיצא לחפשי מבית האסורים. וכן פסק בספרו מועד לכל חי (סי׳ ה אות ו).

וביקשתי השבוע מידידי נכד רבנו רבי יעקב קניבסקי שליט״א לשאול את מרן הגר״ח קניבסקי שליט״א באחד שננעל **במקום מטונף** לפני שקיעת החמה, ונזכר שעדיין לא ספר ספירת העומר, והורה מרן שליט״א שאינו יכול לספור. (ואם כי לענין ספירת העומר **בבית הכסא**, העיד לי חכ״א לפני כמה שנים שמרן הגר״ח התיר לספור בו, ואולם השואל צירף לשאלתו גם הא דבית הכסא דידן נחשב לבה״כ דפרסאי, ואולי רבנו התיר לו מטעם זה, וצ״ע).

פרשת אמור

אלה מועדי הי

/ הרב יעקב הלוי פילבר

פרשת המועדים פותחת ב״אלה הם מועדי״, לכאורה היתה התורה צריכה מיד לפרט לנו מה הם המועדים, אבל התורה ממשיכה ואומרת: ״אלה הם מועדי, ששת ימים תעשה מלאכה, וביום השביעי שבת שבתון. מקרא קודש כל מלאכה לא תעשו, שבת היא לה׳ בכל מושבותיכם״. לפי לפי פשטו של מקרא מתכוונת התורה לששת ימי המעשה כשהיום השביעי שלהם הוא שבת בראשית, שהיא שונה משאר מועדי ישראל, באשר היא קבועה וקיימת מאז ששת ימי בראשית ואין לנו כל שליטה בקביעתה, ורק לאחר הפתיחה הזו עוברת התורה לפרט לנו את ״מקראי קדש אשר תקראו אותם במועדם״. ובגמרא (ר״ה כח א) דרשו: ״אשר תקראו אתם - בין בזמנן בין שלא בזמנן״. ועל הפתיחה הזו הקשה הגר״א (דברי אליהו עמ׳ כח): התחיל לומר ״אלה מועדי ה׳״ שההוראה שלו היא שרצונו לכתוב את ענין המועדות, ואם כך מה זה שכתב כאן ״ששת ימים תעשה מלאכה״, מה ענין שבת לפה?״ ולכן רוצה הגר״א לומר כי גם חלק זה של ״ששת ימים ושבת שבתון״ אינו מכוון לשבת בראשית אלא למועדים, כי המועדים בכלל המה ששת ימים, שני ימים בפסח, (הראשון והשביעי של פסח), יום אחד בשבועות, יום אחד בראש השנה ושני ימים בסוכות, (הראשון והשמיני של סוכות), הכל יחד ששה ימים, ויש עוד יום אחד שביעי במועדים והוא יום הכיפורים, אבל אין דינו כשאר ששת הימים, כי בששת ימי החגים מותר לעשות מלאכת אוכל נפש, לבשל ולאפות, משא״כ יום הכיפורים שכל אלו אסורים בו כמו בשבת בראשית, וזה שאמר הכתוב: ״ששת ימים״ של המועדים תעשה מלאכה, מלאכת אוכל נפש, ״וביום השביעי״ של המועדים שהוא יום הכיפורים ״שבת שבתון״ לא תעשו אפילו מלאכת אוכל נפש.

פירושים רבים נאמרו על הסדר של המועדים המתחילים בפסח, ולאחריו שבועות, ראש השנה, יום הכיפורים וחג הסוכות, אפשר גם לקשר את סדר המועדים עם דבריו של רבי יוחנן בן זכאי לתלמידיו (ברכות כח ב): ״כשחלה רבי יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לבקרו. כיון שראה אותם התחיל לבכות. אמרו לו תלמידיו: . . . מפני מה אתה בוכה? אמר להם: אילו לפני מלך בשר ודם היו מוליכין אותי, שהיום כאן ומחר בקבר, שאם כועס עלי - אין כעסו כעס עולם, ואם אוסרני - אין איסורו איסור עולם, ואם ממיתני - אין מיתתו מיתת עולם״. בספרו ״עין איה״ (שם) מסביר הראי״ה מה מאפיין את שלושת הדברים שמזכיר ריב״ז: המות, המאסר והכעס? והסברו הוא כי כדי שהאדם ימלא את ייעודו בחיים הוא צריך לשלושה דברים: האחד: עצם החיים (ההיפך מהמות), השני להיות בן חורין (ההיפך מהמאסר), והשלישי להתנהגות נכונה בחייו (ההיפך מהכעס שהוא

תגובה להתנהגות לא נכונה). על פי דבריו אלו נוכל להסביר כי שלושת הדברים הללו מיצגים את שלושת הרגלים: פסח אמנם נקרא 'חג החירות' אבל במצרים היו ישראל בסכנת חיים, לא רק בהריגת ילדיהם אלא גם בעמידה בעבודת הפרך הקשה, ולכן בחג הפסח קבלו ישראל את עצם החיים. ואילו חג השבועות, יום מתן תורה לישראל, הוא החג שבו זכו ישראל לחירות במובנו האמיתי, כמאמר ריה"ל: "עבדי הזמן עבדי עבדים המה ועבד ה' הוא לבדו חפשי" או כדברי חז"ל: "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה" לכן חג השבועות מקביל למרכיב החירות. ואילו חגי חודש תשרי הם המסמלים את ההנהגה הנכונה של האדם.

והדבר מתבאר יותר לפי דברי ריה"ל שכתב בספרו הכוזרי (מ"ב ג): "כללו של דבר, שלושת הם יסודות עבודת ה' על פי תורתנו: היראה, האהבה והשמחה, תתקרב אל אלוקיך בכל אחת מאלה, ואכן כניעתך בימי התענית לא תתקרב אל ה' יותר מאשר בשמחתך בשבתות ובימים הטובים, אם שמחתך זו באה מתוך מחשבה וכוונה . . . ואם תעלה שמחתך במצוות למדרגת השירה והריקוד יהיו לך גם אלו עבודת האלקים ואף על ידם תדבק בענין האלקי". והנה שלושת החגים שבחודש תשרי הם מקבילים לשלושת היסודות של עבודת ה' שבדברי "הכוזרי": ראש השנה שהוא יום הדין מסמל את היראה: 'כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב". יום הכיפורים שהוא יום כפרה וסליחה, יום בו ישראל לובשים לבן ודומים למלאכי השרת, הוא כנגד האהבה: "אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם". ואילו חג הסוכות הוא החג שהתורה כתבה בו במפורש "ושמחת בחגך והיית אך שמח" וקרוי בפי חכמינו "יום שמחתנו", הוא כנגד השמחה. ומועדי ישראל בכללם הם כנגד שלושת מרכיבי השלמות של האדם: לקבל את עצם החיים בפסח, את החירות האמתית בשבועות, ואת יסודות עבודת ה', היראה האהבה והשמחה, בחגי חודש תשרי.

שו"ת קיץ
הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

לשאלת רבים: בשנים האחרונות אנו עדים לתופעה שהולכת ומשתרשת עם השנים בתקופה שלאחר הפסח, כשחלק גדול מהציבור המהדר בכשרות, מקפיד שלא לרכוש מוצרי חמץ שנמכרו במכירת חמץ.

המאפיות והמפעלים השונים מפרסמים בסוגי המדיה השונים שכל המוצרים שלהם הם מקמח שנטחן לאחר הפסח[א], גופים שונים מפרסמים איך אפשר לזהות על פי ה'בר קוד' של המוצר אם הוא מלפני הפסח או לאחריו, ודומה כאילו גופי תורה תלויים בהקפדה זו.

ילמדנו רבנו, האם חומרא בעלמא יש כאן, או שורת הדין יש כאן, ומדוע בכלל יש עניין בהקפדה זו אם אכן החמץ נמכר לגוי? איך אפשר מצד אחד להורות על מכירת חמץ, ומאידך גיסא להורות לא לאכול את החמץ שנמכר כדין? האם אין כאן הוראות סותרות?

תשובה: בתחילה נבאר את הטעם לחומרה זו.

הנה כידוע היתר מכירת החמץ לא חף מפקפוקים והשגות הלכתיות, הן משום חסרון סמיכות וגמירות דעת של המקנה והקונה לפעול קנין גמור בלב שלם, והן משום חסרון במעשה הקניין עצמו ואין כאן המקום להאריך בכל הפולמוס ההלכתי סביב היתר זה.

ומשום השגות הללו, ממליצים הפוסקים לכל צרכן פרטי שלא יסמוך על המכירה הנהוגה לגוי בכל מה שנוגע ל'חמץ גמור' אלא יכלכל את צעדיו בתבונה בתקופה שלפני פסח, לסיים את כל החמץ הגמור שברשותו, ובמכירת חמץ יכלול רק מוצרים שאינם חמץ גמור כגון: 'חמץ נוקשה', תערובת חמץ[ב], וכדומה.

אמנם בעלי המפעלים / מרכולים וכדומה שאינם יכולים לעשות כך וברשותם כמות מרובה של 'חמץ גמור', רשאים הם מחמת ההפסד המרובה - להסתמך על מכירת החמץ לגוי לעניין איסור 'בל יראה ובל ימצא', מאחר ורבים מהפוסקים 'נטרלו' את כל ההשגות ההלכתיות שיש סביב היתר זה.

והנה מאחר ואכן יש מה לפקפק על מכירת החמץ, יש מהציבור המקפיד על כשרות המאכלים, שלא לרכוש מחמץ זה משום החשש של 'חמץ שעבר עליו הפסח' אם אכן המכירה אינה תקפה[ג].

אמנם יש לדעת שאם אכן מדובר על מקום שנעשתה בו מכירת חמץ כדת וכדין - אזי עיקר ההלכה היא שמלאי החמץ מותר באכילה לאחר הפסח, והעניין להדר ולא לאכול מחמץ זה הוא 'חומרא' ולא יותר[ד].

ולענ"ד אין זה סותר להוראה המתירה לחנויות למכור את החמץ, מאחר ועבורם הדבר בגדר 'הפסד מרובה' ואילו עבור הקונים הדבר בגדר 'הפסד מועט', וגם הרי אין זה עיקר ההלכה אלא בגדר 'חומרא' ורשאי אדם להחמיר על עצמו וכעין שמצאנו ברמ"א[ה] שבעל נפש לא יאכל מבהמה שהורה בה חכם, הרי שאע"פ שחכם הורה להיתר, מכל מקום בעל נפש רשאי להחמיר על עצמו, ובפרט שיש בנמצא רבים הרוכשים מלאי חמץ זה, וזה נהנה וזה נהנה ושניהם לא חסרים.

אמנם זאת יש לדעת שכל האמור לעיל נאמר באופן שאכן התבצעה מכירה 'כדת וכדין' אבל אם מדובר במקום שביצע מכירת חמץ, אך במהלך ימי הפסח עשה בחמץ כבשלו, והמשיך לסחור בחמץ ולמכרו לקונים המזדמנים[ו], במקרה זה לדעת רוב בניין ומניין של הפוסקים, אין למכירה כל תוקף והרי היא כ'חוכא ואיטלולא', והחמץ הנמכר שם הינו בגדר 'חמץ שעבר עליו הפסח'[ז].

עוד יש לדעת כי לדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל (ויש החולקים עליו) מכירה שנעשית על ידי בעל חנות שאינו שומר תורה ומצוות וכל כוונתו במכירה היא רק כדי לקבל את תעודת הכשרות, יש לחוש שאין תוקף למכירה זו אלא אם כן יוסיפו סעיף המורה כי המכירה תקפה לפי כל חוקי המדינה.

א - אמנם אין הדבר ברור ש'קמח' הוא בכלל חמץ גמור, והדבר תלוי במציאות ובהלכה.
ב - שאין בה כזית בכדי אכילת פרס.
ג - ומובא בספר 'מעשה רב' שרבינו הגר"א נהג להחמיר בכך, וכן מובא בשם הגרעק"א.
ד - וז"ל של הגרש"א שטרן שליט"א בשו"ת 'שביבי אש' חלק ג' סימן ל"ד '...ומי שנזהר בזה אין מזחיחין אותו ותבוא עליו ברכה', עיי"ש עוד בדבריו.
ה - יו"ד סימן קט"ז.
ו - ודבר זה מצוי לצערנו למיטב ידיעתי בחנות 'ג'יימס ריצ'רדסון' במתחם הדיוטי פרי בנתב"ג בן גוריון.
ז - אמנם בשו"ת אג"מ כתב להתיר וע"ע 'רץ כצבי' על המועדים - פסח, לעניין הוויסקי הנמכר שם (לעיל הערה 4)

סיפור לשבת

כך קם "בנק שטראוס"

אמרו עליו על ר' שמואל שטראוס זצ"ל שיהודי שמח וטוב לב היה, כי שמחה גדולה ונהרה אמיתית לא ראו על פניו מעולם, כפי שראו באותה שבת מיוחדת לפני שנים רבות. ירא אלוקים מרבים היה ר' שמואל שכל חייו התאמץ לקיים את רצון קונו ולהרבות במצוות ובמעשים טובים.

"חצר שטרויס" המפורסמת שבירושלים, נתרמה על ידו, כולל המבנים שבתוכה, לבקשתו של גאון המוסר רבי ישראל סלנט זצוק"ל. רבים שמעו על חצר זו, אך לא רבים יודעים, כי היום היא מכונה "מוסררה", לאחר שהערבים שכבשו את האזור כינוהו כך על שם בעלי המוסר שהתגוררו בו. כיצד נתרמה "חצר שטרויס", ומניין היה לר' שמואל שטראוס ממון כה רב? על כך סיפר מורי ורבי , הצדיק האמיתי , המחנך הוותיק הרה"ג ר' משה טורק שליט"א, נכדו של רבי יעקב רוזנהיים ז"ל שהיה חתנו של ר' שמואל. ר' שמואל התגורר בעיר קרלסרוה שבגרמניה. לפרנסתו עסק ר' שמואל בניהול בנק קטן שהקים עבורו חמיו העשיר לאחר נישואיו. במושגי אותם הזמנים, כדי לנהל בנק קטן היה צורך בשלושה דברים. רישיון מן הממשלה. קבלות רשמיות וחליפה בעלת שני כיסים לכל הפחות, כדי לשכן בהם את כספי הפיקדונות.

ואכן, ר' שמואל ניהל את חליפתו ביד רמה. אנשים רבים סמכו עליו והפקידו בידיו את כל חסכונותיהם, והוא פרנס את משפחתו ברווח. בוקר אחד, יום שישי היה זה, לבש ר' שמואל את בגדי השבת לרגל שמחת ברית מילה שערך אחד מקרוביו, ולאחר ברית המילה עסק ר' שמואל בעסקיו במשך מספר שעות. עם לילה, בליל שבת קודש, ר' שמואל סיים את תפילת ליל שבת והחל לצעוד אל ביתו, כאשר לפתע הבחין כי כיס מעילו תפוח. לתדהמתו הרבה התברר לו, כי כל כספי הפיקדונות שהופקדו בידיו, הצרורים בחבל ובשקיק בד, נמצאים בכיס מעילו. בו ברגע, עצר ר' שמואל מהילוכו. עיניו רשפו, ליבו הלם ורקותיו פעמו בחוזקה. כל חייו עמדו על כף המאזניים. השלכת שקיק הבד, כמוה כהשלכת כל עתידו לנהר גועש. הוא כבר צפה בדמיונו את המוני הלקוחות - איכרים, סוחרים זעירים, אנשים שחסכו מפת לחמם כדי לרכוש תפילין לבנם יקירם, כולם עומדים בפתח ביתו וזועקים חמס. זעקות "גזלן", "גנב" ו"פושע" החלו להישמע במהרה, ותוך דקות מספר רוקן ההמון הזועם את תכולת ביתו, השליך אותו ואת משפחתו מדירתם ועשה בה שמות. אחוז בשרעפיו עמד ר' שמואל בטיבורה של העיר, בפינת קרן רחוב הומה. הוא החליט את החלטת חייו, לעשות רצונו יתברך במסירות נפש. ידיו לא רעדו, בטנו לא צבתה, לבו פעם בקצב סדיר ורגוע, וארשת פניו שלווה הייתה, כאילו לוגם הוא כעת כוס חמין בהפסקת הצהריים, ר' שמואל ניער מעליו את מעילו, וצפה באדישות בצרור הכסף שנשמט מכיסו. ר' שמואל המשיך בהילוכו לעבר ביתו, ולא פנה להביט אף לא פעם אחת לעבר האוצר שברגע זה הופקר לגורלו. לבטח, לא יחלפו מספר דקות, וחייו של איזה גוי קרסלאוי ישתנו מן הקצה אל הקצה. נרות השבת ריצדו כתמיד, כאשר ר' שמואל נכנס אל ביתו כששמחה עצומה אופפת את כולו. חיוך רחב נמתח על פניו, ולאחר שאיחל לבני משפחתו "אגוטן שבת" לבבי, פצח ר' שמואל בשירת "שלום עליכם" שהדהדה על פני כל הרחוב.

אותה שבת לא ויתר ר' שמואל על זמר או מנגינה יפה כל שהיא שעלו בזיכרונו. גולש היה ר' שמואל מ"חסדי ה' כי לא תמנו" ומזמר "אמת אתה הוא ראשון", משם המשיך לשורר "בגלל אבות תושיע בנים", חזר ל"חסדי ה'", סיים ב"קה ריבון עלם" וקינח במארש עליז. בני ביתו לא ידעו מאומה על שאירע ברחוב, אך מי הוא זה שרואה את ר' שמואל עליז ושמח ואינו מצטרף? וכך חלפה לה השבת על משפחת שטראוס בטוב ובנעימים.

שלושה כוכבים קרלסואויים נצצו במרומים כאשר ר' שמואל אחז בהתרגשות את גביע הכסף, ובעוד טיפות יין זולגות במורד כף ידו הבדיל ר' שמואל בקול רם "המבדיל... בין ישראל לעמים בין יום השביעי לששת ימי המעשה"..., כשבלבו הוא הודה לאלוקי ישראל על שנסך בו את תעצומות הנפש לבצע את רצונו לשמור על קדושת שבת המלכה, בלא כל חשבון. הנוכחים סיימו לנגב את אצבעותיהם טבולות היין בכיסי מכנסיהם, כסגולה לעשירות, ור' שמואל סימן להם לשבת על מקומותיהם, והחל לספר להם את אשר אירע עמו בליל שבת. רגשות פחד ושמחה, צער והתרגשות, שימשו בערבוביא ליד שולחן השבת הגדול, שספג באותן שעות דמעות רותחות ודמעות גיל שניגרו מעיני בני המשפחה. ר' שמואל חיזק את ליבם בדברי מוסר ומאמרי חז"ל, כי הכל מאתו יתברך, ואל להם לדאוג, כי הוא הזן והמפרנס לכל, ואנו עשינו את רצונו. ר' שמואל סיים את דבריו והנוכחים שתקו. איש איש התכנס בהרהוריו פנימה, וכל אחד ניסה לגרש ממחשבותיו את השאלה המרה כיצד יראו "החיים שאחרי". האחד שיקע את ראשו בין ברכיו, השני השעין את סנטרו על השולחן ובהה באורלוגין התלוי על הקיר מולו, האחר ישב זקוף על כסאו, כאילו קפא מרגע ששמע את ההודעה הקשה. הכל קפצו באחת ממקומם, כאשר כסאו של ר' שמואל חרק בעוצמה על ריצפת החדר. בני הבית הביטו באביהם, שנחפז ללבוש את מעילו העליון ועמד לצאת מפתח הבית תוך שהוא אומר: "עלינו מוטל להשתדל. אני הולך לבדוק מה קרה עם הכסף!" בני הבית נותרו במקומם, עצובים על שאירע, ודואגים לאביהם שעתיד להתאכזב מרה, כאשר יגלה כי צרור השטרות איננו. ואילו ר' שמואל, יצא שאננות את מפתן ביתו, כשרוח השמחה ששרתה עליו במהלך השבת, מלווה אותו לדרכו. היה זה בשעת לילה מאוחרת.

המשך בעמוד הבא...

דמותו התמירה של ר' שמואל נראתה היטב על רקע האורות הצהובים שבקעו מחלונות הבתים. דמות של איש אמיץ, אדם ישר והגון, המאמין והבוטח באלוקיו בלא סייגים. ר' שמואל הלך והתקרב אל המקום בו הוא שמט את מעילו, והנה, בדיוק באותה פינה, בקרן הרחוב ההומה, היה מונח ה.... צרור, אכן. במשך שבת שלימה איש לא נגע בכספו של ר' שמואל! נס! ומופת!

ר' שמואל נשא את פניו למרומים, הודה לבורא העולם על שהעניק לו את הכוחות הדרושים לעמוד בניסיון כה גדול, ועל שהציב שמירה על כספו שהיה מונח במשך כל השבת ברחובה של עיר, ובעודו קורא בהתרגשות מזמורי הודיה מספר התהילים, התכופף ר' שמואל במלא הדרו, השיב את הצרור אל הבנק - לכיס מעילו, וחזר בעליצות לביתו. אין צורך לתאר את השמחה העצומה שהשתררה בבית משפחת שטראוס, כאשר אבי המשפחה נכנס אל הבית, כשכיס מעילו תפוח ועל פניו החיוך הנצחי. הרב משה טורק שליט"א ששמע את המעשה מחמותו, שהייתה בתו הבכורה של ר' יעקב רוזנהיים, מסיים את דבר המעשה, כשהוא מפטיר ואומר: "ומה קרה אחר כך?" למחרת עבר באזור שר האוצר של המחוז ששמע כי יהודי ישר ונאמן מנהל בנק באזור זה, ובו במקום הוא החליט שכל כספי אוצר המדינה יופקדו בבנק של ר' שמואל שטראוס! למה? כי כך רצה השי"ת לגמול לו על מסירות נפשו. הפעם כבר היה ר' שמואל זקוק למספר מעילים בעלי כיסים עמוקים ורחבים. עד מהרה נפוצה השמועה כי מושל המחוז הביע את נאמנותו ב"בנק שטראוס", ותוך שנים מספר היה ר' שמואל לעשיר מופלג ומפורסם. מכספים אלו, תרם ר' שמואל את "חצר שטרויס" המפורסמת בה התגוררו צדיקים מופלגים וגאוני ארץ, בהם, הגאון ר' איצל'ה בלאזר והגאון נפתלי אמסטרדם זצוק"ל.

"אני חושב", מסיים הרה"ג ר' משה טורק שליט"א, "שעל מעשה זה, אין צורך להוסיף מילים ומוסר השכל, המעשה הזה מדבר בעד עצמו". אכן.

שביבים / שאול שיף

"פה לא תהיה סתימת פיות"

שני סיפורים על הרה"ג אהרן ליכטנשטיין זצ"ל

מספר מורדי מילר:

הוא, הרב אהרן ליכטנשטיין, היה ראש הישיבה שלי, מגדולי הדור, גאון אדיר בעולם התורה, בעל תואר ד"ר לספרות אנגלית מהרווארד ובעל עשרות שנים של עשייה אדירה בתחומים רבים.

אני, תלמיד שזה עתה החל ללמוד בישיבה.

לפני שאספר על אותו בוקר, בראשית ינואר 2009, אקדים הקדמה קצרה.

עבור התלמידים הצעירים בישיבה היה הרב ליכטנשטיין כמעט בלתי מושג. אם למישהו הייתה שאלה בהבנת הסוגיה הוא יכול היה לשאול את אחד הבחורים הבוגרים, או את הר"מ שלו. מי שהרהיב עוז לגשת לקדמת בית המדרש, לעמוד הימני שם מקום ראש הישיבה, כנראה הכין שאלה מעמיקה במיוחד.

כשמישהו מהתלמידים הצעירים היה ניגש לרב ליכטנשטיין היה אולם בית המדרש מחסיר פעימה, כולם היו מפסיקים רגע מהשקלא וטריא ומביטים בתלמיד השואל. לאחר מכן היינו פונים אליו: נו, נו, ספר. מה שאלת? ומה אמר לך הרב?

מעטים נגשו אליו לא משום שלא היה מקבל את פנינו בהקשבה, הרי בענווה ובסבלנות ענה לכל מי שפנה אליו, אלא בשל גדלותו האדירה. די היה להכין את דף המקורות העמום ולנסות לעקוב אחרי שיעור כללי אחד שהעביר הרב כדי להבין כי בפנינו ניצב לא רק תלמיד חכם השוחה בים התורה וההלכה אלא גם באדם בעל כתפיים אדירות ושיעור קומה; מנהיג. לאחר הקדמה קצרה זו אגש לסיפור האישי.

הייתי תלמיד צעיר ולעתים גם חצוף. באותם ימים היו אירועים אלימים סביב "בית השלום" בחברון והרב ליכטנשטיין הוציא הודעת גינוי. החלטתי לכתוב מאמר תגובה בעלון הישיבה "דף קשר" וכו לפרוש את התנגדותי להודעת הגינוי שהוציא ראש הישיבה. מסרתי את המאמר לפרסום וחזרתי למקומי בבית המדרש.

כעבור מספר ימים, בתום תפילת מנחה, ניגש אלי אחד הרבנים בישיבה. "מורדי, הרב ליכטנשטיין קורא לך".

הייתי בטוח שהוא מתבדח. לא העליתי בדעתי שהוא אכן קורא לי. התחלתי ללמוד "סדר צהריים", אך כעבור דקה חזר אותו רב ושאל: "אתה הולך? הרב ליכטנשטיין מחכה".

נרעדתי. הוא באמת קורא לי. זה ודאי בנוגע למאמר שביקשתי לפרסם. השניות שעברו עד שהתייצבתי מולו נדמו כנצח. דמיינתי כיצד הוא גוער בי, בצדק, על העוז שהרהבתי בנפשי. לא היה לי ספק שתכף הוא יוכיח אותי, אולי בכעס מה, ויודיע לי כי המאמר לא יוכל להתפרסם.

עיניים רבות ליוו אותי עד שנעמדתי מולו. זו הייתה הפעם הראשונה ששוחחתי איתו באופן אישי. מצד אחד חשתי גאווה, הוא יודע מי אני, הוא מכיר את שמי. מצד שני חשש לקראת הדברים שיאמר.

הוא ביקש שאשב לצידו. לא כל מה שאמר אני זוכר, בשל ההתרגשות הגדולה שאחזה בי.

הוא פתח בכך שקרא בעיון את מה שכתבתי. הוא הסביר למה הוא לא מסכים איתי, וחילק את הסתייגויותיו לבחינות שונות (כפי שהיה נוהג לנתח בחדות ובעמקות סוגיות גמרא סבוכות).

גדול הדור טרח וקרא את מה שכתבתי, ועוד ניסח לעצמו הסתייגויות ופרש אותן בפניי!

אחרי זה הוא ביקש ממני להביע את דעתי.

ברעד הסברתי את עצמי, אבל נוכח טיעוניו הבהירים נדמה היה

שכל זה מיותר. טענותיי המרכזיות הסתתמו מאליהן. ציפיתי שיגיע לשורה התחתונה, שיאמר לי שלא ראוי שהמאמר יפורסם אך במקום זאת ציפתה לי הפתעה, אותה אני נושא מאז ועד היום. קולו רעם לפתע "פה לא תהיה סתימת פיות"!

ושב והדגיש שאם אחליט לפרסם את המאמר, אני התלמיד הצעיר, נגד ראש הישיבה, זה בסדר גמור. שאלתי אותו מה דעתו אך הוא סירב לומר לי. "תתייעץ עם רבנים ואנשים שאתה מעריך" הוא הציע לי "ותקבל החלטה".

באותו יום ביקשתי מעורכי "דף קשר" שלא לפרסם את המאמר.

אמנם במבט לאחור היה ראוי לו לא היה נכתב המאמר כלל, אך מאידך זכיתי ללמוד שיעור לחיים על מנהיג גדול, על היחס הרציני והאישי שהעניק לי ועל היכולת להכיל.

בפורים של אותה שנה, כשהייתי שיכור, ניגשתי אליו ונתתי לו חיבוק. אמרתי לו שאני מקווה שהוא לא מקפיד עלי על שכתבתי נגדו. הוא רק חייך. או אולי אמר משהו ובשכרותי לא שמתי לב.

מאז אותה שיחה אישית יצא לי להיות פעמים רבות ב"שיעור כללי" שהעביר, את חלקם אף הצלחתי להבין עד הסוף ולסכם; נפלה בחלקי הזכות האדירה לראיין אותו לשבועון "עולם קטן". וההקלטה של שיחתנו עוד מצויה בידי. כל מה שאכתוב לא יצליח להתחיל לתאר את גדלותו של האיש, הרב, המנהיג, מורה הדרך הזה. רבים וטובים ממני יעשו זאת.

אמת מה נהדר היה מראה ראש הישיבה הרב ליכטנשטיין בחג השבועות; בדרכו לארון הספרים באחורי בית המדרש להביא עוד ספר; ברכנו על הספרים מדי יום ביומו; בהעבירו שיעור כללי; בשיחת ליל פורים; בריקוד בבית המדרש; בתפילתו; בהליכותיו. אמת מה נהדר היה.

נשיקה מהרב ליכטנשטיין

מספר בנימין פרנקל:

בסוף פסוקי דזמרה, לפני כמה שנים, ניגש הרב אל שליח-הציבור, תלמיד תכנית 'דרכנו' בישיבה לתלמידים מאותגרים קוגניטיבית-ועוד. לאחר שזה גימגם וקירטע בתפילתו, ואין צריך לומר שהיא נתארכה עד שקולות המהום עלו בציבור, פסע אליו הרב כמו מרחף ונשקו על ראשו. כך, במגע יד, ברפרוף עדין על הלחי, בהנחת שפתיים ובחיוך נלבב.

דעת האדמו"ר בעל 'אמרי אמת' על הקמת מדינת ישראל

בגליון י"ד של היכל הבעש"ט שיו"ל ע"י "היכל מנחם" בניו יורק, נדפס מכתב מעניין מכת"ק האדמו"ר בעל ה"בית ישראל" מגור זי"ע, שם הוא מביא את דעת אביו, הרה"ק בעל ה"אמרי אמת" זי"ע בענין הקמת המדינה, ואת ההבדל בהשקפת העולם שלו לבין זו של הראי"ה קוק זצ"ל.

ב"ה יום ב' תצוה ירושלים ת"ו

שלום וכ"ט לכבוד בן ידידי היקר מו"ה שמחה ... שיחי'

מחמת שיבוש הדרכים ומהמצב השורר כעת בכאן יכול להיות שנאבדים מכתבים על הדרך, ע"כ אני כותב עוד הפעם (כי אולי כבר כתבתי ולא נתקבל מכתבי) ב"ה החוה"ש אתנו מכתבך מה' בא קבלתי לנכון וברך לקחתי וברך אשיב שהשי"ת יעזור לאביך ה' שיחי' ברפואה שלימה במהרה וגם אתה תוושע בכל הענינים בגשמיות וברחניות, במצב בריאות כ"ק אא"ש אין שינוי השי"ת יחזקהו ויאמצהו, שמעתי שגיסך שי' בא לתל אביב אבל משם לפה ולהיפוך כמעט שנפסקה התנועה רק בעת ההכרח נוסע מי משם לכאן או מכאן לשם השי"ת יעזור במהרה ונוושע באמת בגאולה שלימה.

אודות שאלתך בענין השמועות מכ"ק אא"ש אין לי ידיעה מה מפרסמים משמו, האמת הוא שעוד לפני חצי שנה אמר את מאמר חכז"ל המובא בירושלמי ברכות (וגם ביומא פרק אמר להם הממונה) כך הוא גאולתן של ישראל קמעה קמעה פי' מעט מעט כמו (אילת) השחר שזורח מעט מעט. גם לפני שבועיים אמר איזה מילין לפרסם בשמו לחזק את אנ"ש ואחבנ"י וכבר נתפרסמו גם בעתונים ובטח בא לידכם ע"כ ואם לא אודיע לך, השי"ת יעזור ונתבשר במהרה אך טוב, אם באפשרות דרוש נא בגיני שלום אביך היקר שליט"א עם ברכתי ברכת רפואה שלימה במהרה דידן.

א"ד ידידך דוש"ט עם כל טוב

ישראל

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדואייל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il